

заплачу, вінъ и зробить, що міні треба» [2].

Єврейські землеробські колонії, створені на власних землях, знаходились у незадовільному стані. Середній розмір городу становив 1,4 десятини, крім цього було багато садових ландшафтів.

Розвиток землеробства у євреїв було досить невігідним для польського та російського етносів як у політичному, так і економічному сенсі. Частина сільських етнокультурних ландшафтів проявилась у вигляді етнічних анклавів (єврейські сільськогосподарські колонії), дисперсно поширених територією регіону. Кожний з типів ландшафтів мав особливості природокористування, які призводили до формування або антропогенних, малопродуктивних акультурних ландшафтів – єврейських сільськогосподарських та єврейських примістечкових господарств (на початку ХХ сторіччя).

Список використаних джерел

1. Воловик В.М. Єврейські землеробські колонії Поділля: просторово-часовий аналіз та аспекти природокористування // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2004. – Вип. 7. – С. 37-46.
2. Чубинский, П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край / П. П. Чубинский // Юго-западный отдел: материалы и исследования, собранные П. П. Чубинским. – СПб., 1872. – Т. VII. – Вып. 1-6. – 337 с.
3. Ястребовъ Н.В. Галиція накануне Великой войны 1914 года. - Петроградъ: Тип. А.Э. Коллинсъ, 1915. – 146 с.

ПАРКОВО-ПАЛАЦОВІ КОМПЛЕКСИ: ЧАС ЛЕГАЛІЗАЦІЇ

Коржик В.П., кандидат географічних наук, старший науковий співробітник
Національний природний парк «Хотинський»

Нинішню структуру природно-заповідного фонду (надалі – ПЗФ) України в певній мірі можна вважати компромісом між декларованим збереженням первісних (природних) рис і властивостей територій чи окремих об'єктів, та

реальною в різній мірі антропогенною трансформованістю (сучасних) ландшафтів. Її складають заповідники (біосферні та природні), національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники (ландшафтні, лісові, орнітологічні, карстово-спелеологічні, ботанічні та ін.), пам'ятки природи (комплексні, ботанічні, геологічні, комплексні та ін.), заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, зоопарки, ботанічні сади тощо [4]. ПЗФ включає широкий спектр об'єктів та територій сучасного середовища, або соціоприродної цілісності: природні, квазіприродні, в різній мірі антропогенно трансформовані та антропічні [2]. При цьому все в більшій мірі охороні підлягають об'єкти культурно-ландшафтної та гуманістичної спадщини.

Умовності і недостатні визначеності у трактуванні категорій об'єктів ПЗФ призводять до багатьох непорозумінь, термінологічного різнобою, методологічних та методичних помилок, що у намаганнях практичної реалізації завдань розвитку ПЗФ та формування екомережі призводить до значних труднощів [2, 3]. Намагання ж будь за що збільшити показники заповідності адміністративних територій у відриві від природно-територіальних реалій (ландшафтної структури) призводять часто до прямих профанацій заповідної справи і дискредитації її з огляду завдань необхідності забезпечення збалансованого, або екоеволюційного (невірно – «сталого») розвитку.

Всі 40 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, ботанічний сад Чернівецького національного університету, 6 дендрологічних парків Чернівецької області, як і аналогічні об'єкти в інших регіонах України та різних держав, мають суто антропогенне походження. За нашою класифікацією [2], вони відносяться до групи *антропічних* геосистем, тобто є в певній мірі постійно підтримуваними в той чи інший спосіб колекціями дерев та чагарників, призначеними для масової рекреації, професійно-лісового та екологічного виховання.

Особливої уваги заслуговують існуючі парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва та окремі дендропарки, створені переважно у кінці XVIII – початку

XX століть при магнатських маєтках-палацах, дякуючи модним течіям, добрій волі, смакам, фантазіям та статкам власників й меценатів. Серед насаджень переважали місцеві породи дерев та чагарників, «розбавлені» екзотами різних природних зон та фруктовими деревами. Постійний дбайливий нагляд за цими парками забезпечувався штатом кваліфікованих спеціалістів-садівників.

Нині всі вони відносяться до категорії критично зрілих та перезрілих вікових груп дерев і вимагають виваженого оновлення або реконструкції. Ці об'єкти у більшості випадків знаходяться на господарському балансі фінансово малоспроможних установ і організацій (лікарні, сільради), а тому їх підтримка у належному функціональному стані є вкрай важкою справою [1].

У процесі посиленої подальшої антропогенізації соціоприродної єдності повинно зазнати адекватних змін й природоохоронне законодавство. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва вже за своїм призначенням знаходяться у спряженій і тісній єдності з суміжними історико-архітектурними спорудами, формуючи унікальну в кожному випадку природно-гуманістичну єдність. Проте вони існують в двох юридично-правових вимірах: як об'єкти ПЗФ, так і об'єкти історико-архітектурного надбання (в найкращому випадку). Гарними прикладами природничо-гуманістичної гармонії є: - палацовий комплекс Резиденції митрополитів Буковини і Далмації в Чернівцях (об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), біля якого синхронно був закладений парк з продуманою концентричною зональністю насаджень (нині Чернівецький дендропарк загальнодержавного значення – об'єкт ПЗФ; - мальовничий палац барона Флондора у Сторожинці з супутнім дендропарком «Сторожинецький», також загальнодержавного значення; - колишній панський маєток з парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва у с.Ставчани Хотинського району; - романтичний палац «Вільдбург» барона, капітана де Зотта з прилеглим парком (об'єктом ПЗФ) у с.Вікно Заставнівського району; - подібні архітектурно-ботанічні комплекси у селищі Лужани, с. Чорторія Кіцманського району, м.Чернівці (Садгірський парк ПЗФ при палаці барона Мусяци), селищі Глибока (маєток Адама Сапеги та Броніслава Скібінецького і парк ПЗФ), парк з маєтком

Григорчанів у с.Карапчів Глибоцького району, парк з маєтком Франца Лугоборського у с.Петричанка та парк з мальовничим маєтком Григорчів у с.Просіка того ж району, парк з палацом Гросса у с.Банілів-Підгірний Сторожнецького району, парк з мальовничим замком у с.Буденець та парк з маєтком династії Ільських у с.Красноїльськ, парк з маєтком графа Сикантина у с.Стара Жадова того ж району, парк з літньою резиденцією баронів роду Василько у селищі Берегомет Вижницького району. Така ж сама ситуація в інших регіонах України з давніми традиціями створення садів і парків при маєтках відомих осіб. У Західній Європі давньою і поширеною традицією є створення ботанічних об'єктів аналогічного гатунку при замках і розкішних палацах (Німеччина, Франція, Велика Британія та інші країни).

В Україні поки що законодавчо невідпрацьованими залишаються питання використання парків-пам'яток садово-паркового мистецтва для господарсько-рекреаційних цілей. Не зважаючи на те, що вони створювались з конкретною прагматичною метою, режим їх використання регламентується загальними нормами як для об'єктів такої категорії ПЗФ. Це дає певний і доволі широкий простір для популістських махінацій у обговоренні і прийнятті управлінських рішень в рамках менеджменту цих територій.

Тому, з огляду на необхідність застосування ландшафтно-екологічного та історико-географічного підходів до заповідної справи, доцільним є внесення змін до законодавчих документів і конкретних Положень про об'єкт ПЗФ, зокрема і до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [4]. Згідно з цим, нами пропонується додатково до структури ПЗФ внести таку «пограничну» міжвідомчу категорію соціоприродної єдності як **«парково-палацові комплекси» загальнодержавного та місцевого значення**, що дозволить легалізувати дещо скриту практику одночасного їх збереження, але поділеного між різними інституціями, цінного природного та гуманістичного надбання і розробити відповідні Положення, які регламентуватимуть їх оптимальне й ощадливе використання. Проблеми можуть виникати лише у визначенні пріоритетів, за якими єдиний комплекс необхідно буде відносити до

юрисдикції того чи іншого закону. У найоптимальнішому варіанті може бути прийняття спеціального закону про парково-палацові комплекси.

Список використаних джерел

1. Коржик В.П. До історико-ландшафтного підходу у заповідній справі // Наук. записки Вінницького держ. пед. ун-ту. Сер. Географія. – Вінниця, 2007. – Вип. 13. – С.229-234.
2. Коржик В.П. Антропогенні об'єкти в структурі природно-заповідного фонду: роль, призначення, доцільність / Матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. «Природно-заповідний фонд України: минуле, сьогодення, майбутнє». – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. - С.71-77.
3. Коржик В.П. Ботанічні заповідні об'єкти: проблеми збереження / Матеріали міжнар. наук. конфер. «Регіональні проблеми вивчення і збереження біорізноманіття. - Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2017. - С.54-56.
4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» / Прийнято ВР України 16.06.1992 р. № 2456-ХІІ.

САКРАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ: ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА

Міщенко О. В., к.г.н., доц. кафедри фізичної географії

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Сакральна географія є порівняно молодого наукою, оскільки не має чітко виокремлених концептуальних складових, зокрема: об'єкт, предмет, завдання, понятійно-термінологічний апарат. Однак, як і кожна наука сакральна географія належить до кола діяльності людини, яка спрямована на отримання нових знань про навколишнє середовище й відображає сприйняття географічного простору через призму взаємозв'язку суб'єкта і сакрального об'єкта. Процес розширення об'єкту дослідження цієї науки, що виходить за межі релігійного простору зумовлює формування нових завдань, які змінюються у часі та вимагають постійного вдосконалення.

Об'єктом дослідження сучасної географічної науки слугує простір, тобто територія. Одним із об'єктів дослідження сакральної географії вважається